

УДК711, 455; 711,558

Смадич І.П.,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ З ВКЛЮЧЕННЯМ НОВИХ ВИДІВ РЕКРЕАЦІЇ

Охарактеризовано принципи розвитку рекреаційного простору на основі включення нових видів рекреації. Здійснено аналіз розвитку рекреації, як системи взаємопов'язаних елементів й визначено особливості функціонування та удосконалення її структурних зв'язків. Обґрунтовано напрями застосування даних принципів в рекреаційній сфері Прикарпаття.

Ключові слова: принципи організації рекреаційного середовища, рекреаційний простір, нові види рекреації.

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямком розвитку Прикарпаття, який визначає підходи до просторової організації, заданий його високим рекреаційним потенціалом, добрим станом природного довкілля, що і визначило його рекреаційну спеціалізацію у загальнодержавному розподілі праці. Відповідно, просторова структура регіону матиме рекреаційно орієнтовану перспективу і рекреаційний пріоритет. Проте впродовж багатьох років, регіон характеризувався розбалансованістю функціональної структури. На це впливала специфіка природних ресурсів та системи розпланування і господарювання. Сьогодні перспективним є розвиток області в умовах інтеграції України в європейський простір. Ця вимога у Схемі просторової організації рекреації та розвитку регіону пов'язується з динамікою освоєння простору, розбудовою нових транспортних, інженерних та інформаційних комунікацій та введення нових видів рекреації.

В усі часи регіон характеризувався загостреними соціально-економічними та екологічними проблемами, незбалансованістю векторів простору. Тому важливим є інтегрований розвиток регіону та забезпечення збалансованих зв'язків між територіальними системами різних рівнів. Важливою вимогою стає забезпечення порівняльних умов життя в усіх локальних просторах регіону, а також умов для сталого розвитку та саморозвитку.

Чинники впливу на розвиток нових видів рекреації та зміну архітектурно-просторової організації рекреаційного середовища Карпат створюють необхідність вдосконалення сформованих прийомів формування рекреаційного середовища. Даний процес передбачає розробку нових пропозицій щодо

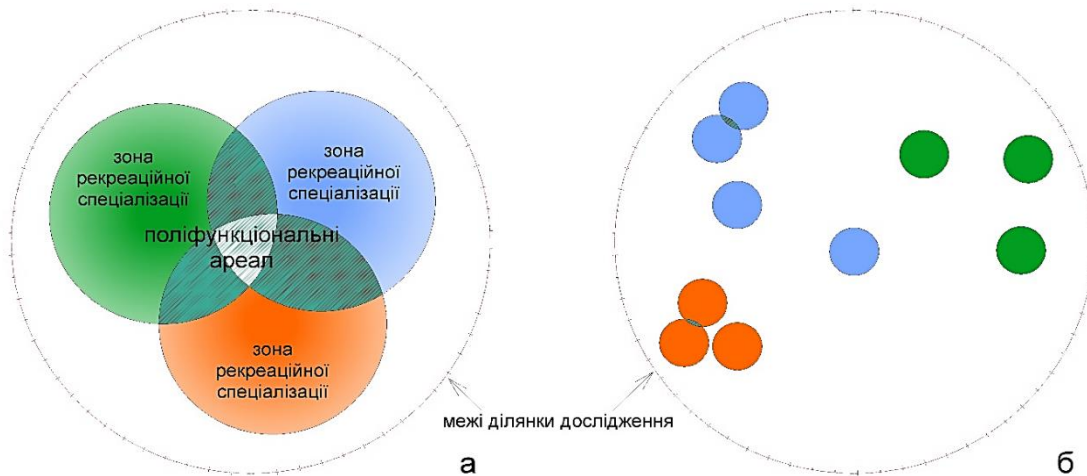
архітектурно-планувальної організації, як рекреаційних зон при макро-дослідженнях, так і формування генеральних планів та проектуванні об'єктів інфраструктури локально.

Виклад основного матеріалу. Особливості функціонування рекреаційної системи викладені в праці Фоменка Н.В. [1], який в своїх дослідженнях розглядав рекреацію, як систему взаємопов'язаних чинників, та дав характеристику й виділив основні елементи даної системи.

Схема просторового планування розвитку рекреації- це синтетичний документ ефективного управління розвитком просторового організму області. Він визначає умови, мету і засади просторової політики, узгоджуючи природні, соціальні, господарські, цивілізаційні та культурологічні умови та розв'язки, що а також спосіб та інтенсивність використання простору на майбутнє для потреб розселення, різного роду послуг, виробництва продукції, охорони природи, безпеки держави та мешканців, транспорту та технічної інфраструктури, яка забезпечує ефективне використання рекреаційного потенціалу.

Формування рекреаційного простору – цілісний процес, тому поділ на сталі та нові види рекреації відбувається лише на аналітичному рівні дослідження процесів та особливостей формування їх інфраструктури. На рівні формування об'єктів та комплексів дані елементи існують в тісному взаємозв'язку, адже стилістично, типологічно та формотворчо регулюються єдиними процесами. Враховуючи дані особливості ми обґрунтували принципи формування рекреаційного простору на основі чинників формування нових видів рекреації.

Принцип диференціації. Аналізуючи рекреаційне середовище Карпатського регіону, слід відмітити рекреаційно-спеціалізовані райони не мають чітких просторових меж, та накладаються утворюючи *поліфункціональні ареали*. На території Івано-Франківщини райони рекреаційної спеціалізації групуються та розміщені на території кущовим типом. Радіус спеціалізації території навколо рекреаційного вузла складає 10-40 км, при недостатньо освоєних ареалах, що простягаються на сотні кілометрів (Рис. 1) При збільшенні відстаней між зонами рекреаційної спеціалізації функціональні зв'язки між ними втрачаються, відбувається процес відособленого функціонування окремих зон. Дані прцеси призвели до різкого погіршення стану рекреаційно освоєних ареалів. Система точкового освоєння рекреаційних території призводить до надмірного рекреаційного навантаження на обмежених ділянках. Розширення рекреаційно освоєних ділянок відбувається шляхом перенасичення рекреаційних вузлів, як наслідок зниження якості послуг та розосередження рекреантів на периферії.

а- схема просторового зонування Європейських рекреаційних районів
 б- схема просторового зонування в Карпатському регіоні

Рис. 1. Порівняльна схема просторового зонування рекреаційного середовища

Процес диференціації дозволяє розділити сформовану систему на окремі рівноважливі елементи, де нові види рекреації розглядаються як окремий елемент системи. В даній ситуації існує потреба використати метод диференційного використання наявного ресурсного потенціалу і розробити нові прийоми рекреаційного освоєння. В схемі просторового зонування території Карпатського регіону, на нашу думку, слід виділити нові рекреаційні ареали та враховуючи ресурсний потенціал кожного ареалу зокрема, використати нові види рекреації, як об'єднуючу ланку для сформованої структури. Дані території повинні організовуватись індивідуально, залежно від інфраструктури пропонованого відпочинку, так і в архітектурно-естетичному відношенні.

На думку Юрчишин Г.М. [2] в межах рекреаційного простору Карпатського регіону необхідно виділити 3 зони архітектурної організації рекреації:

- а) зони інтенсивного рекреаційного освоєння;
- б) зони індивідуального розвитку рекреації, сформовані на основі участі місцевих мешканців у процесі рекреації;
- в) зони етнографічної рекреації.

Проте, сформувавши видову характеристику нових видів рекреації ми виділяємо етнографічну рекреацію, як окремий тип нових видів рекреації. Враховуючий цей факт, останній пункт поділу, трактуємо, як *зони нових видів рекреації*. Поділ по видових характеристиках нових видів відбувається при аналізі цих зон. (Рис. 2)

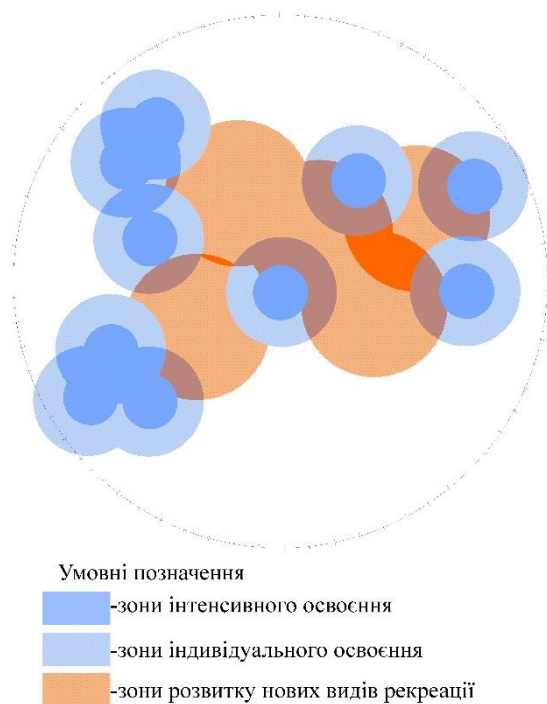

Рис. 2. Диференційована схема просторового зонування рекреаційного

Розглянемо умови функціонування зон інтенсивного освоєння.

У вітчизняних та зарубіжних рекреаційних конгломератах діє система суміжного розвитку рекреаційної сфери, де формування рекреаційних центрів, що потребують масштабних інвестицій здійснюється державними та крупними приватними інвесторами, а місцеве населення виступає власниками приватних рекреаційних закладів на основі індивідуального господарства. Даний процес набув масовості лише в Яремчансько-Ворохтянському рекреаційному районі (завдяки розвитку «брендової» рекреації на основі ТК «Буковель»). В решті рекреаційних районів дані процеси недостатньо сформовані. Поодинокі зразки розвитку

рекреації на основі місцевих ресурсів жителів регіону ми зафіксували в окремих гірських районах Івано-Франківщини, що мають наявні етнографічні (традиційні центри виробництва предметів декоративно-прикладного мистецтва) та інфраструктурні ресурси (населені пункти розташовані неподалік транспортних вузлів). Як виняток, слід відмітити острівний тип розташування населених пунктів, що є носіями автентичних традицій краю.

Зони індивідуального освоєння стосуються лише об'єктів безсистемного планування на основі приватних садиб. Диференціація системи рекреації дозволяє виділити зони можливого розвитку нових видів рекреації. Цей підхід підтверджується і здатністю розділити рекреаційний простір на зони різної інтенсивності розвитку за першоджерелом утворення.

Принцип відособленості. Рекреаційний простір Прикарпаття має унікальні природно-ландшафтні, геополітичні та соціально-економічні особливості. Основою даного дослідження є нові види рекреації, зокрема рекреаційний потенціал, як основа їх виявлення. Безперечно, в методології та структурі рекреації вже сформований категорійно-понятійний апарат [3] та існують багато підходів до структуризації основних її процесів. Проте, в ході дослідження нові види рекреації розглядаються, як окрема ланка структури. Не відкидаючи загальних принципів та понять, ми ставимо завданням дослідження виявити чинники формування нових її видів на території регіону. Діючи через

виявлення та вдосконалення різних ознак структури, оцінивши рекреаційний потенціал регіону, ми довели можливість зменшення наявних проблем, що сформувалися в регіоні через розвиток рекреаційної сфери та нових її видів зокрема. Наряду зі збереженням традиційних цінностей регіону ми пропонуємо органічно модифікувати сталу структуру рекреації, що потребують вимоги часу та ринку.

Принцип адекватності подачі передбачає особливі вимоги архітектурної організації рекреаційного простору та проектування об'єктів, що будуть відображати культурну спадщину регіону, відповідаючи сучасним тенденціям організації простору відпочинку. Проведений аналіз та зонування гірських районів Івано-Франківщини показали, що значна частина чинників знаходяться на макрорівнях. Організація ж простору в практичному вияві – це комплекс заходів архітектурно-містобудівного спрямування для забезпечення відпочинку. Нові види рекреації потребують створення якісно нової інфраструктури, що відповідатиме вимогам часу.

Зразком для наслідування є світові центри будівництва – ОАЕ, Азербайджан. Також період активного розвитку рекреації в даний час проходить Грузія.

В вітчизняних умовах еталоном реформування відпочинкової сфери для нас є Грузія. Спільні вихідні умови рецесії (пост радянський період, умови перехідної економіки тощо) дозволили шляхом кардинальних реформ налагодити функціонування рекреації. Грузинський феномен потребує вивчення та апробування в умовах сучасної України.

Втілення принципу адекватності подачі передбачає зміни в прийомах організації всієї рекреаційної системи. Вимоги архітектурно-просторової організації потребують регулювання сусідства зон стику природного та зміненого середовища. Результатом застосування цього принципу є виявлення характеристик його архітектурно-просторової організації з включенням нових видів рекреації.

Висновки. В статті ми проаналізували сформовану структуру рекреаційного середовища Карпатського регіону. На основі попередніх етапів дослідження ми визначили чинники формування нових видів рекреації, на їх основі сформуваємо принципи формування рекреаційного простору на основі нових видів рекреації. продемонстрували алгоритм роботи принципів диференціації рекреаційного ареалу, принципу відособленості та принципу адекватної подачі рекреаційного середовища. Сформуваємо пріоритетні можливості покращення рекреаційної системи Прикарпаття в короткостроковому періоді.

Бібліографія:

1. Фоменко Н.В., Рекреаційні ресурси та культурологія, К.: Центр навчальної літератури, 2007. – С. 258-290
2. Юрчишин Г.М., Прийоми формування рекреаційного простору. – с. 5-8.
3. Габрель М.М., Перспективна модель територіальної організації рекреаційної індустрії в регіоні // Рекреаційна політика в Карпатському регіоні: Принципи формування, шляхи реалізації/ В.С.Кравців, В. К. Євдокименко, М.М. Габрель, М. В. Копач.- Чернівці, 1995.-С. 27.

Аннотація

В статті охарактеризовані принципи розвитку рекреаційного простору на основі включення нових видів рекреації. Осуществлен аналіз розвитку рекреації, як системи взаємопов'язаних елементів і визначені особливості функціонування і вдосконалення її структурних зв'язків. Обґрунтовані напрями застосування даних принципів в рекреаційній сфері Прикарпаття.

Abstract

The paper describes the principles of the recreational area based on the inclusion of new types of recreation. The analysis of recreation, as a system of interrelated elements and peculiarities of functioning and improve its business relations. The directions of the application of these principles in the recreational area Carpathians.